

NUT EN GEVAAR VAN TYPOLOGIE • door Kees Fieggen

IN HET OUDE TESTAMENT VINDEN WE NOGAL WAT PORTRETTELEN WAARIN WE TREKKEN VAN DE HEER JEZUS HERKENNEN. NOOIT LIJKT DAT PORTRET HELEMAAL, ALTIJD ONTBREKEN ER DINGEN OF LIJKT HET ZELFS NOGAL MISVORMD. TOCH IS DAT WEL ÉÉN VAN DE MANIEREN WAAROP GOD ONS BELANGRIJKE LESSEN WIL LEREN OVER WIE DE HEER JEZUS IS: HET IS EEN VORM VAN AANSCHOUWELIJK ONDERWIJS (VGL. ROM.15:4). MET DE EMMAÜSGANGERS IS HIJ HET HELE OUDE TESTAMENT DOORGEGAAN OM UIT TE LEGGEN WAT ALLEMAAL OP HEM BETREKking HAD. LATER OP DIEZELFDE DAG VAN DE OPSTANDING HEEFT HIJ AAN DE DISCIPELEN UITGELEGD WAT ER ALLEMAAL AL VERVULD WAS DOOR HEM (ZIE LUK.24:27 EN 44-47).

Paulus noemt Adam een voorbeeld van Hem die komen zou (Rom.5:14). Daarover heb ik eerder al een artikel in Focus geschreven. En we vinden nog meer voorbeelden in het Nieuwe Testament, zoals dat van Aäron en Melchisedek

(zie het artikel daarover). Maar wanneer mag je iemand een type van de Heer Jezus noemen? Wat zijn de zegeningen van de typologie en wat de gevaren? Heel in het kort enkele woorden hierover.

Type, allegorie en letterlijke betekenis

Al vroeg in de christenheid wordt aangenomen dat de tekst van de Bijbel niet alleen een letterlijke betekenis heeft, maar ook een allegorische of typologische. Een stroming onder de kerkvaders (waar Origenes en Augustinus toe behoren) ging daarbij een stapje verder en poneerde soms dat de allegorische betekenis de eigenlijke betekenis van de tekst was. Ook nu vinden we die opmerking soms terug, maar deze lijkt mij niet Bijbels, zoals vele uitleggers vanaf de kerkvaders via de Middeleeuwen tot en met de Reformatie ook hebben betoogd. Dat de eerste betekenis van de tekst de letterlijke is, is o.a. verdedigd door Basilius van Caesarea (4e eeuw), Beda (7e/8e eeuw) en Lombardus (12e eeuw).

Veel kerkvaders hielden bijvoorbeeld vast aan de letterlijke uitleg van Genesis 1 en 2, maar zagen daarachter ook een typologische of eschatologische betekenis. Met andere woorden: het waren zes echte dagen (dat is de eerste laag van de tekst: het is echt zo gebeurd), maar God heeft het juist op deze manier in zes dagen gedaan om ons daarin ook een aantal andere lessen te leren. Dat zijn lessen over zijn almacht (zoals Theophilus in de 2e eeuw stelt dat God de planten schiep vóór de zon om daarmee Zijn grootheid te tonen en te laten zien dat die planten niet door de zon zijn ontstaan), maar ook dat er zesduizend jaar zou verstrijken tot de komst van de Heer (een typologisch-profetische betekenis).

Het voorbeeld van Genesis 24

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de knecht van Abraham naar Mesopotamië gaat om een bruid voor Izak te zoeken. Daar is een prachtige typologie in te zien: de Heilige Geest gaat op weg om voor de Heer Jezus een bruid te zoeken en toont haar de schatten die van Hem zijn.

Maar er schuilt een groot gevaar in de gedachte dat dat de eigenlijke betekenis van de tekst zou zijn, want dan schenken we wellicht te weinig aandacht aan de andere lessen die in dit gedeelte tot ons komen, zoals het geloofsvertrouwen van de knecht, de manier waarop de Heere zijn gebed verhoort en de lofprijzing die daarop volgt. Ook zien we in deze geschiedenis alvast iets van Labans karakter naar boven komen. Bovendien zijn niet alle details gemakkelijk in die typologische betekenis in te passen zonder een beetje te gaan wringen met de tekst.

Hoe gaan we te werk?

Veel van de typologie die we zien in de geschiedenissen van het Oude Testament zien we alleen in de grote lijnen van het verhaal. Als we alle details proberen toe te passen, kunnen we zelfs in dwalingen vervallen. In bepaalde opzichten kunnen we bijvoorbeeld Simson als een type van de Heer Jezus beschouwen - maar dat geldt zeker niet voor zijn omgang met vrouwen en de manier waarop hij zijn kracht verliest. David geeft ons al een duidelijker portret van onze Heer, maar ook hij faalt. Dat falen van veel van de typen van onze Heer kunnen we zeker niet naar Hem doortrekken: Hij stijgt altijd boven de typen uit. Dat geldt zelfs voor de tabernakel: dat is "alleen" een afbeelding, een schaduw van wat komen moest. Dat zien we ook in de gang van zaken op de Grote Verzoendag: Aäron kon onmogelijk alle dingen tegelijk doen - hij deed ze achter elkaar. De hele gang van zaken is een voorafschaduw van wat de Heer Jezus heeft gedaan - voor een groot deel tegelijkertijd. Als we deze dingen niet onderscheiden, kunnen we tot onbijbelse conclusies komen (zoals mijns inziens af en toe in het boek 'Wake up' gebeurt).

Een typologische betekenis moet altijd logisch uit de tekst volgen en tevens passen bij wat we weten van de Heer Jezus (als het over Hem gaat) uit het Nieuwe Testament of uit de profeten. Leerstellingen mogen nooit alleen maar op een typologie worden gebaseerd. Typologie is bedoeld om ons begrip te verrijken met prachtige beelden en we raken hierdoor des te meer onder de indruk van de eenheid en inspiratie van de Bijbel. Onze bewondering voor onze Heer wordt groter en ons geloofsleven kan erdoor verrijkt worden. Laten we altijd er op bedacht zijn dat de Bijbel vaak meerdere lagen kent. Altijd is de eerste laag wat er werkelijk gebeurd is en wat de gelovigen van toen daarin hebben beleefd. De tweede is de toepassing voor ons: wat kunnen wij ervan leren voor ons eigen geloofsleven? Een volgende laag is dan de typologische of de profetische betekenis. Zie ook de serie artikelen over de Feesten in de Bijbel.

Als we zo te werk gaan, ligt er een geweldige zegen op ons te wachten als we ons verdiepen in alle betekenissen van Gods rijke en onfeilbare Woord.